

Česko-slovenské konfrontácie VII.

V dňoch 10. až 12. septembra 2008 sa v Ostrave uskutočnil 7. ročník Česko-slovenských konfrontácií, už tradičnej platformy na výmenu názorov o vybraných dielach z aktuálnej prozaickej, básnickej a literárnovednej produkcie v Česku a na Slovensku. Okrem pracovníkov Ústavu pro českou literaturu AV ČR z Prahy a Brna a Ústavu slovenskej literatúry SAV z Bratislavy sa stretnutia zúčastnili aj literárni vedci z Palackého univerzity v Olomouci a Ostravskej univerzity.

Z novej českej literárnovednej produkcie bola predmetom referátov a následnej diskusie kniha Vladimíra Papouška *Gravitate avant-gard*. Jana Pácalová vo svojom vystúpení poskytla základnú tematickú a metodologickú charakteristiku Papouškovej práce, pričom sa sústredila aj na niektoré problémové prvky. Patrí k nim napríklad fakt, že autor vo svojom výklade preferuje prózu, ktorá však stála skôr na okraji pozornosti avantgardného hnutia. Ďalším špecifikom Papouškovoho prístupu je, že „nástrojom porozumenia“ diskurzu českej literárnej avantgardy sa stalo výtvarné dielo Marcela Duchampa. Nad funkčnosťou tohto prístupu sa vo svojom príspevku zamýšľal aj Vladimír Barborík, ktorý sa tiež zmienil o pomerne vysokom stupni všeobecnosti používanej terminológie a upozornil na isté kríženie literárnohistorickej a kritickej intencie tejto práce. Konfrontácia dvoch prístupov (J. Opelík, V. Papoušek) k jednému textu bratov Čapkovcov podľa V. Barboríka ukazuje, že V. Papoušek „začínal tak trochu odznova“ a jeho interpretačný prístup k problematike českej avantgardy nie úplne rešpektuje kontinuitu predošlého bádania. Na otázku, akú silu má Papouškov model avantgardy, si však podľa V. Barboríka musí odpovedať domáca (česká) literárna veda.

O monografii Petra Darovca *Pavel Vilikovský* referoval Lubomír Machala. Kladne

hodnotil kapitoly venované starším Vilikovským dielam, do istej miery problematicky sa mu v monografii javila „absencia záveru“, ktorá však na druhej strane odráža neukončenosť spisovateľskej činnosti P. Vilikovského. L. Machala vyzdvihol interpretačné postrehy Petra Zajáca z doslovu k vydaniu Vilikovského próz v edícii Knižnica slovenskej literatúry (odkazy Vilikovského próz na súdobé výtvarné umenie a pod.). V následnej diskusii bola reč o žánrovej povahe Vilikovského próz. Pavel Janoušek pripomenul potrebu rešpektovať rozličnú metodológiu autorských monografií vzhľadom na adresáta. Rozličné stupne zainteresovanosti adresáta (monografia „pre autora“, pre zainteresovaných odborníkov, pre širšiu odbornú obec, pre verejnosť a pod.) podľa neho predpokladajú využitie rozdielnych metód.

Ďalšou reflektovanou knihou bola zbierka poviedok Lubomíra Martínka *Olej do ohně*. Dana Kršáková označila Martínkove prózy ako psychologické s výrazným etickým a existenciálnym rozmerom. Základnými postupmi sú pozorovanie a skúmanie zamerané na postavy hlboko prežívajúce vlastnú individualitu. Kľúčovou otázkou knihy je, ako postava využije svoju moc. Úsilie o psychologickú presnosť však podľa D. Kršákovvej ústi do istej „topornosti“ výrazu, naopak, najsilnejšou stránkou knihy je jej smerovanie k univerzálnosti výpovede. Na predošlý referát nadviazala Ivana Taranenkova, ktorá Martínkove prózy vníma ako modelové a filozofické prieskumy vyprázdnených existencií. Práve v zobrazení postáv sa podľa nej najviac prejavila schematickosť a pátos. Martínkove postavy stáli v centre záujmu aj u Karola Csibu, ktorý za podstatný rys *Oleje do ohně* považuje kontakt s individualitou. Postavy trpiace tiesňou z vlastnej existencie sa stávajú prostriedníkmi archetypálnych hlasov transformovaných do súčasnej podoby. Vladimír Barborík upozornil na nerovnakú hodnotu jednotlivých textov v spomenutej Martínkovej knihe, žánrovo ich

priradil k tradícii filozofického dialógu a konštatoval, že autor využíva aj manipulatívny potenciál tohto žánru, výsledkom čoho sú príbehy „pracujúce v mene názorov“ a v nich postavy ako „vešiaky na názory.“

Najnovšiu slovenskú prozaickú produkciu zastupoval na seminári román Stanislava Rakúsa *Excentrická univerzita*. Jiří Trávniček v úvode svojho kritického príspevku zaradil túto prózu, v česko-slovenskom kontexte nevelmi rozšíreného, do žánru univerzitného románu a označil ju za „príručku naratológie v tekutom stave“. Rakúsovoho Viktora Bochiňu komparoval s podobnými typmi spontánnych rozprávačov baróna Prášila, Švejka, či Hrabalovho Hanťu, pripomenul kontext ruského skazu a poľskej gavendy. Románu sa však podľa J. Trávnička napriek technickému zvládnutiu „nedostáva témy“ a spôsob písania zachraňuje nedostatočnosť látky. Eva Formánková sa sústredila na opis komplikovaných naratívnych postupov Rakúsovoho románu a na recepcné pôsobenie tohto textu, v ktorom „naratológia v praxi“ vytláča tému.

Blok referátov a diskusných príspevkov o poézii začal analýzou a literárnokritickým hodnotením básnickej zbierky Lubora Kasala *Orangután v továrni* Michala Habaja. Podotkol, že v knihe ide o rozkrývanie civilizačných vrstiev, na strane druhej tu však nedochádza k ich „objasneniu“, ale rozhodujúci je pohyb zakrývania a odkrývania. Ide o taký typ básnického sveta, ktorý si už nekladie otázky o ľudskosti. Slovom M. Habaja „Kasal stvoril bás-

nický svet a nechal ho tak“. Završenie významu zbierky sa pohybuje medzi hnevom, chľbením a zmierlivým poznaním, že svet je taký, ako má byť. Absurdno-groteskný modus Kasalovej zbierky vyzdvihla Ľubica Somolayová. Tematickým centrom zbierky je podľa nej odhaľovanie sebaklamov, myšlienkových schém a za dôležitú motivickú líniu považuje napätie medzi evolucionizmom a špecifickou Kasalovou kreacionistickou mytológiou. Autorské úsilie vyhnúť sa jednotnému kódu spôsobuje, že z hľadiska žánru tu máme do činenia s „poeticou mozaikou“, resp. básnickou „dodékafóniou“.

Záver podujatia patril dvom príspevkom o básnickej zbierke Jána Štrassera *Staré železo*. Iva Máľková sa venovala zvukovej rovine Štrassеровých básní, analyzovala jeho prácu s jazykovým klišé a idiomatikou a upozornila na významovú aj výrazovú podobnosť s tvorbou Jiřího Žáčka. Michal Jareš naznačil paralely so zbierkou Ivana Wernischa *Pojízdný hřbitov*. Zbierka *Staré železo*, kde ako výrazná kategória funguje grotesknosť, v motivickej rovine signalizuje bilancovanie, odchod jednej básnickej generácie na odpočinok. M. Jareš pozitívne zvýraznil aj komunikatívny aspekt zbierky, ktorý vychádza v ústrety potenciálnym čitateľom.

Česko-slovenské konfrontácie patria k tomu typu podujatí, ktoré konkrétnym spôsobom prispievajú k udržiavaniu povedomia o aktuálnom literárnom a literárnovednom dianí v susednej krajine, čo potvrdil aj ich siedmy ročník.

Radoslav Pássia